

Nationalmuseet som akademisk læringsrum

Et faghistorisk og museologisk perspektiv

Museer er unikke læringsrum. Det gælder også, når det kommer til akademisk undervisning. Som læringsrum åbner museet nemlig op for andre former for didaktik og pædagogik. For det første besidder museets samlinger, udstillinger og arkitektur en stofflighed, der bidrager til sanselige og kropslige erkendelser, som er svære at opnå i auditoriet, undervisningslokalet og gennem læsninger af faglitteraturen. Museer gør det muligt at gå i dybden med historiske perioder, håndværk, materialer og teknologier og perspektivere et læst stof på nye måder. For det andet udgør udstillingen et unikt læringsmiddel for kildekritiske analyser af museumsnarrativer og formidlingsgreb. Og sidst, men ikke mindst byder museet på muligheden for i praksis at eksperimentere med og udfordre de metoder og den viden, man har tilegnet sig på universitetet. I den museale formidling er man nemlig ofte nødt til at vove skindet og lægge fortolkninger frem uden muligheden for lange videnskabelige udredninger, fodnoter og forbehold.

Disse tre grundantagelser vil vi i denne artikel søge at belyse og uddybe ved at kigge nærmere på samspillet mellem Nationalmuseet og akademisk undervisning i relation til de kulturhistoriske fag, der opstod omkring og ligefrem på

<
I 1922 rejste arkæologen Gudmund Hatt på ekspedition til det tidligere Dansk Vestindien og Den Dominikanske Republik. Formålet med ekspeditionen var at blive klogere på Caribiens oprindelige befolkning, dvs. de indianske samfund, der beboede øerne før europæernes kolonisering. Den lille frø stammer fra nogle af Hatts udgravninger. Foto: Søren Greve, Nationalmuseet.

museet. Vi vil undersøge, hvordan relationen har udviklet sig over tid, og med afsæt i både museologiske og læringsteoretiske tanker samt praktiske erfaringer fra Nationalmuseet diskutere, hvilke særlige kvaliteter museet besidder, som fortsat gør det til et relevant akademisk læringsrum for en række kulturhistoriske universitetsfag – og i stigende grad også for uddannelser, der ikke pr. tradition og faglighed har haft nogen direkte tilknytning til museet (Boritz 2018; Gabriel 2014).

Nationalmuseet og de kulturhistoriske fag

Det er ikke nyt, at visse universitetsuddannelser henlægger en del af deres undervisning til museerne. For nogle fag ligger det mere lige for end for andre – bl.a. fag som forhistorisk arkæologi, europæisk etnologi og etnografi, der nærmest er at betragte som “børn” af museet.

Den forhistoriske arkæologi, et fag, der via materielle levn beskriver menneskets kulturelle udvikling i forhistorien, havde i 1800-tallet svært ved at finde fodfæste på universitetet. Her blev der nemlig undervist i litterær oldtids-historie – de studerende læste Tacitus og nordisk mytologi, mens oldsager ikke blev anset for troværdige kilder (Becker 1979). Som historikeren Anne Katrine Gjerløff (2013, 419) forklarer, fandt arkæologien i stedet sin plads som en form for mesterlæreuddannelse på det, der i dag er Nationalmuseet. I 1930 blev forhistorisk arkæologi imidlertid oprettet som selvstændigt fag ved Københavns Universitet, men forbindelsen til Nationalmuseet blev opretholdt. Museumsinspektør Johannes Brøndsted fra Nationalmuseet blev i 1941 tildelt fagets første professorat og vendte senere tilbage til museet som direktør og rigsantikvar. I 1976 flyttede instituttet fysisk til nye lokaler på Vandkunsten i det indre København og senere videre til Københavns Universitet, men forbindelsen til Nationalmuseet består frem til i dag.

Et andet fag, som har en lang tradition for at samarbejde med museerne, er det humanistiske fag europæisk etnologi. I 1959 blev det første professorat oprettet ved Københavns Universitet ved det, der dengang fik navnet materiel folkekultur. I mange år lå faget dør om dør med Frilandsmuseet og Nationalmuseets domicil Brede Værk og var tæt knyttet til Nationalmuseets 3. afdeling for Nyere Tid, hvorfra også den nyslåede professor Axel Steensberg kom (Stoklund 1971). Målet med materiel folkekultur var at styrke udforskningen af nyere tids materielle kulturhistorie, men i vid udstrækning også at uddanne fagpersonale til landets mange kulturhistoriske museer. I 1971 blev fagbetegnelsen ændret til europæisk etnologi.

Et tredje fag, der ligeledes er udsprunget af et tæt samarbejde med museet, er etnografien. Længe før man kunne studere etnografi i Danmark, blev verdens kulturelle mangfoldighed indsamlet og udstillet på Det Kongelige Etnografiske Museum, i dag Etnografisk Samling på Nationalmuseet. Det var typisk geografer og kulturgeografer, der iværksatte ekspeditioner verden over, navnlig til Arktis, og hjembragte rige samlinger til museet. Der var ofte tale om redningsindsamlinger, der havde til formål at redde den materielle kultur fra folkeslag, hvis traditionelle levevis var truet af kolonisering. Da etnografi blev grundlagt i 1945 som det universitetsfag, der beskæftiger sig med studiet af fremmede folkeslag, blev det da også placeret på Nationalmuseet. Til at undervise udpegede man geografen Kaj Birket-Smith, der på Nationalmuseet havde forestået den nylige nyopstilling af de etnografiske udstillinger.

Museumssamlinger – kerneområde eller kolonial byrde?

I dag er der store forskelle på, hvordan og hvorvidt Nationalmuseet, dets samlinger og udstillinger opfattes som en meningsfuld ramme for undervisningen på de tre fag.

For forhistorisk arkæologi er den nære relation opretholdt, i og med at det er museumssamlingerne, der udgør arkæologiens genstandsfelt. En del af undervisningen er derfor fortsat henlagt til museet. Det drejer sig særligt om de såkaldte oldsagsøvelser, som udgør en del af de obligatoriske periodekurser (undervisning om stenalder, bronzealder, jernalder). Langt de fleste af øvelserne foregår på Nationalmuseets magasiner i Ørholm, hvor der bliver fremtaget oldsager fra de respektive perioder, som de studerende i et undervisningslokale får mulighed for at håndtere. Det er således museet og dets samlinger, der danner rammen om undervisningen, mens underviseren selv er fra universitetet. Dog hentes der ofte specialviden ind fra museets fagpersonale i form af gæsteforelæsninger, fx inden for områder som miljøarkæologi eller naturvidenskabelige metoder.

Anderledes forholder det sig med etnografien. Med tidens postkoloniale strømninger begyndte faget i 1970'erne og 80'erne at reflektere og kritisk granske sit koloniale ophav og den asymmetriske magtdynamik i museets repræsentation af "den anden". I denne proces blev genstandssamlingerne efterhånden et ubehageligt minde om fagets koloniale ophav, og da instituttet senere blev overflyttet til universitetet, blev genstandsstudierne fravalgt til fordel for mere immaterielle emner (Gabriel 2014; Gilberg 1999, 43). Samtidig skiftede faget i København navn til antropologi, hvilket signalerede en bevægelse væk fra det beskrivende i retning mod det mere teoretiske. De senere år ses dog et fornyet fokus på materialitet inden for antropologien, ligesom der i de senere år er

etableret flere tværgående forskningsprojekter i samarbejde mellem Nationalmuseet og Institut for Antropologi på KU, eksempelvis NOW-projektet (Living Resources and Human Societies around the North Water in the Thule Area).¹

De senere årtier har også europæisk etnologi bevæget sig væk fra den materielle kulturhistoriske forskning til fordel for samtidsaktuelle problematikker som byplanlægning og sund aldring.² Men i modsætning til antropologien er tilknytningen til museet intakt. På grunduddannelsen i etnologi får studerende fortsat en grundig indføring i dansk kulturhistorie fra 1600 og frem samt i studiet af borgere, bønder, adel og arbejdere. Det er desuden en fast tradition, at de etnologistuderende gør brug af Nationalmuseets besøgssteder. Særligt Frilandsmuseet, Nationalmuseets udstilling *Danmarkshistorier 1660-2000* og Klunkehjemmet er velegnede, når det gælder om at understøtte og perspektivere et teoretisk, litterært pensum. Uddannelsen har siden 1980'erne tilstræbt at give de studerende en mere praksisnær erfaring med museumsarbejdet, særligt det at tilrettelægge udstillinger. Denne udvikling fandt konkret form i kurset *Etnologisk formidling*, som rummede både en teoretisk og en praktisk del. Den teoretiske del belyste bl.a. forskellige udstillingsformer og teorier samt udstillingsanalyse. Den praktiske del bestod i, at de studerende i samarbejde med et museum skulle udvikle et udstillingskoncept, der rent faktisk skulle realiseres og præsenteres for et publikum. I første omgang resulterede det i projekter på Greve Museum, senere Brede Værk, men også lokalmuseer som Jyllinge Museum, Køge Museum, Forsorgsmuseet i Svendborg og Skjern-Egvad Museum har indgået i samarbejde om dette særlige undervisningsmodul. Kurset var populært blandt de studerende, og opgaverne mangeartede. Deltagerne skulle læse kilder, lave interviews og indsamle genstande. De skulle skrive udstillingstekster, finde visuelt materiale og indhente billed- og filmrettigheder. Alt det, der hører til udstillingsarbejdet. Men formen kunne desværre ikke opretholdes. Fra at have været et ganske lille fag med 25 optagne studerende om året blev antallet fordoblet i slutningen af 1990'erne. Samtidig ændrede faget karakter. De studerende ville noget andet end arbejde på museum, og det var heller ikke muligt at lave udstillingsprojekter med så stort et antal deltagere og samtidig arbejde med faget i praksis. Men museumsverdenen ændrede også karakter. Nationalmuseet blev mere professionaliseret i sin udstillingsvirksomhed, og det blev efterhånden et problem, at de studerendes "hjemmegjorte" udstillinger ikke altid levede op til museets nye grafiske og arkitektoniske standarder. Arbejdet med at inkludere de studerende på meningsfuld vis blev ofte for tidskrævende for museet i forhold til det reelle udbytte, og oftere og oftere måtte de studerendes fysiske udstilling erstattes af fiktive udstillingssynopsis.

Museet og museumsstudierne

De senere år er der både fra politisk hold og fra museernes egen side opstået en grundlæggende ny forståelse af museets rolle i samfundet. Fra traditionelt at have haft fokus på genstande og samlinger via forskning, formidling og bevaring har museerne i dag rettet en stadig stigende opmærksomhed på deres samfundsrelevans og på museumsgæstens oplevelse. Meget groft sagt kan man beskrive denne udvikling således, at fokus er flyttet fra genstandenes betydningsdannelse til en interesse for publikums oplevelse af udstillingerne. Dette skift har ført til stigende forventninger til museerne med sig. I dag forventes museerne at synliggøre og fremme refleksion over centrale udfordringer i samfundet, bidrage med løsninger på sociale problemer, aktivere deres brugere, inkludere minoriteter og tjene som vindue til verdens kulturelle mangfoldighed (Dubuc 2011). Dette stiller derfor samtidigt nye krav til de museumsrettede uddannelser, der må indstille sig på en udvikling, der bevæger sig væk fra det praksisorienterede og mod det kritisk-museologiske (Lorente 2012).

På Humaniora på Københavns Universitet udbydes i dag museumsstudier som forskellige tværfaglige tilvalg på både bachelor- og kandidatniveau, der tilsammen udgør en reel museologisk specialisering. Dette sker i et samarbejde mellem Saxo-Instituttet (Afd. for Etnologi) og Kunst- og Kulturvidenskab (Afd. for Kunsthistorie). Museumsstudierne samler de studerende, der ønsker at udforske perspektiverne i en museumskarriere, ikke blot fra etnologi og kunsthistorie, men også fra forhistorisk arkæologi, historie, tværkulturelle og regionale studier mv. Første del af uddannelsen fokuserer på museumshistorie og udstillingsanalyse, mens anden del rummer et element af praksis.³

Museet som læringsrum

Som vidensinstitution deler Nationalmuseet og universiteterne nogle af de samme grundlæggende værdier. Både på Nationalmuseet og universitetet er viden og forskning i højsædet, forstået således, at man begge steder arbejder systematisk med videnskabelige undersøgelser af diverse emner. Ikke desto mindre adskiller hverdagen på disse institutioner sig en del i praksis. Universiteternes arbejde er primært rettet mod en akademisk målgruppe. Museerne forventes at være udadvendte institutioner, som skal favne bredt og være relevante både for forskere, men i høj grad også for en bred gruppe af borgere. På museerne slås dørene dagligt op for mængder af turister, skolebørn og andre

Julie læser europæisk etnologi, og Louise læser teatervidenskab. De er begge i praktik på Nationalmuseet og hjælper til med forberedelsen af en ny udstilling. Foto: Philip Christoffersen, Nationalmuseet.

besøgende, som alle skal tilgodeses. Udstillinger skal typisk favne et bredere publikum end akademiske tekster, men tilbyder qua en kropslig og sanselig tilgang også ganske andre muligheder for at engagere modtageren, end den skriftlige vidensformidling (Basu og Macdonald 2007, 8).

Antropologen Mary Bouquet (2012) påpeger derfor, at der er en verden til forskel mellem de to typer vidensinstitutioner og deres respektive vidensproduktion og praksis. At lave etnografisk feltarbejde, skrive og undervise er, ifølge hende, lysår fra det at indsamle og kuratere udstillinger. Man kan sige, at museerne har karakter af laboratorier, hvor teori og praksis udfordrer hinanden. Det gør museerne til et læringsrum for universitetsstuderende, hvor de netop får mulighed for at prøve kræfter med en anderledes og udfordrende praksis formet af den museale virkelighed med alle dens muligheder og begrænsninger.

Antagelse 1: Museet som sansebåret læringsrum

Museernes samlinger, udstillinger og arkitektur besidder en stoffighed, der bidrager til sanselige og kropslige erkendelser, som er svære at opnå i forelæsningslokalet og i faglitteraturen

Da den pædagogiske tænker Jerome Bruner i 1998 udgav bogen *Uddannelseskulturen*, konkluderede han, at det i vid udstrækning er didaktisk undervisning, der er dominerende i undervisningsverdenen. Hans brug af ordet *didaktik* er den angelsaksiske forståelse af begrebet, dvs. forestillingen om, at det vigtigste er at præsentere de studerende for fakta, principper og handlingsregler, som de først skal lære for derefter at kunne anvende dem. Men også en forestilling hos undervisere om, at disse handlingsregler, fakta og principper kan overføres til eleverne blot ved at fortælle om dem (1998, 114). Da de studerende, som begynder på en akademisk uddannelse, må forventes at være mere boglige end gennemsnittet, er der ikke noget odiøst i, at undervisningen på universitetet ofte har karakter af passiv envejskommunikation. Store hold med mange studerende gør også forelæsningsformen til en praktisk og økonomisk løsningsmodel for mange fag. Spørgsmålet er imidlertid, om denne form for undervisning er den mest hensigtsmæssige, når det kommer til reel læring.

Læringsteoretikeren David Kolb definerer et sted læring som “the process whereby knowledge is created through the transformation of experience” (1984, 38). Kolbs arbejde refererer til den pædagogiske tænker John Deweys (2015) arbejde, men også til psykologen Jean Piaget (1992), som taler for, at læring ikke er et *produkt*, men snarere en proces mellem vekslende læringsoplevelser. Kolb definerer læringsoplevelser som bestående af: konkrete oplevelser (man sanser), over reflekterende observationer (man ser), til abstrakt konceptualisering (man

tænker) og aktiv eksperimentering (man gør). Ifølge Kolb har alle deres foretrukne læringspræferencer, som kan inddeles i fire læringsstile: den *akkomodative* (sanser og gøre), den *divergente* (sanser og se), den *konvergente* (tænke og gøre) og den *assimilative* (tænke og se). I den gængse universitetsundervisning er der i vid udstrækning fokus på den assimilative læringsstil, mens museet som akademisk læringsrum kan åbne op for samtlige læringsstile. Måske har man under sin uddannelse læst om 1700-tallets byggeskik på landet, men når man under et besøg på Frilandsmuseet forcerer de høje dørtrin og fornemmer den let mugne luft fra alkoverne, kulden fra gulvet og det sparsomme lys, de små vinduer slipper ind, kan man opnå en helt anden forståelse, end hvis man under en forelæsning fik fremvist en tegning af selvsamme hus. Her bringes flere læringsstile i spil: man sanser, man ser, man tænker. Og det inviterer unægtelig til nye spørgsmål: Hvorfor er alkoverne så korte, men brede? Hvad siger det om samfundets familiestrukturer og fortidens sovevaner? Hvad betyder indretningen for forholdet mellem generationer, privatliv og forestillingen om det gode liv? Endnu mere udtalt bliver museernes særlige læringsmæssige kvaliteter, når den studerende også får lov at gøre noget, at eksperimentere. Når man på Frilandsmuseet får lov at spinde uld, i udstillingen *Danmarkshistorier* kan iføre sig et korset og stramme til, så man næsten taber pusten, eller i *Jordens Folk* kaster sig ud i den konditionskrævende afrikanske dans, der projiceres på væggen: Alt sammen trækker på læringsstile, der adskiller sig fra klassiske, didaktiske undervisningsformer, fordi de museumsrelaterede læringsformer fremmer muligheden for kropslig erkendelse og identifikation. Det gælder for skoleeleven såvel som for den universitetsstuderende. Eneste forskel er, at den universitetsstuderende har et ganske andet forhåndskendskab. En af museernes store læringsmæssige kvaliteter er netop, at vi går på museum med hele kroppen, ikke kun med intellektet (Hooper-Greenhill 2007). Forskere fra mange forskellige videnskabelige discipliner har i de senere år arbejdet ihærdigt på at nedbryde den vestlige verdens indgroede kulturelle opfattelse, der har rod i filosofien René Descartes' tanker om adskillelsen mellem krop og hjerne. En opfattelse, der har ført til, at hjernen og intellektet i den vestlige verden er blevet tillagt størst værdi på bekostning af krop og sanser (Classen 1993). For tænk, hvis det i virkeligheden er omvendt, og at det er kroppen, som er hovedaktør i, hvad og hvordan vi tænker og erkender (Gallagher 2005)? Under alle omstændigheder tilbyder museerne en anden og mere sanselig måde at lære på. Bygninger, redskaber, møbler, husgeråd og beklædning kan i mange tilfælde bidrage med værdifuld indsigt i fortidens levevilkår (Boritz 2017). Som den finske arkitekt Juhani Pallasmaa skriver i bogen *The Eyes of the Skin – Architecture and the Senses*:

The skin reads the texture, weight, density and temperature of matter. The surface of an old object, polished to perfection by the tool of the craftsman and the assiduous hands of its users, seduces the stroking of the hand. It is pleasurable to press a door handle shining from the thousands of hands that have entered the door before us; the clean shimmer of ageless wear has turned into an image of welcome and hospitality. The door handle is the handshake of the building. The tactile sense connects us with time and tradition: through impressions of touch we shake hands of countless generations. (2005, 56)

Pallasmaa argumenterer således for, at man ved fysisk og kropsligt at interagere med fortidens materielle levn kan opnå en følelse af nærvær og identifikation, som giver en ny indsigt i og forståelse for fortiden.

Antagelse 2: Udstillingen som læremiddel

Museumsudstillingen er et unikt læremiddel for kildekritiske analyser af museums-narrativer og formidlingsgreb

Som nævnt tidligere indgår der i et tilvalgsfag i museumsstudier ved Københavns Universitet et element, der omhandler udstillingsanalyse. Her er det museets udstillinger, der udgør det læremiddel, som universitetsunderviserne kan bruge til at diskutere formidlingsgreb og pædagogiske virkemidler. Man kan sige, at udstillingerne tjener som diskussionsrum og eksempler på “best” og “worse practices”. Her er fokus på det faktum, at udstillinger altid er en skabt fortælling, som i sig selv kan læses kildekritisk som ethvert andet historisk dokument. Hvad er tankerne bag udstillingen, hvilke virkemidler har man brugt, hvad har man undladt at udstille og hvorfor? Og hvad er det for et historie- og kultursyn, der ligger bag? Undervisningen varetages af universitetets undervisere, men som museumspraktikere bliver vi jævnligt bedt om at vise de museologistuderende rundt i udstillingerne. De senere år har vi kunnet fornemme en større vægt på mere kritisk-museologiske tilgange til faget med fokus på diskussioner om repræsentation, magt, kønsroller, identitet mv. For at imødekomme dette tilstræber museets rundvisninger at indvie de studerende i de udfordringer og dilemmaer, der foregår bag kulisserne. Sammen med de studerende diskuterer vi, hvordan de enkelte udstillinger fungerer, og hvordan enhver udstilling må ses som resultat af særlige omstændigheder, det være sig videnskabelige paradigmer, politiske udfordringer, tidsånden eller kuratorens personlige og faglige interesser. Den etnografiske udstilling *Jordens Folk* fra begyndelsen af 1990’erne afspejler eksempelvis de repræsentationsdebatter, der i 1980’erne fandt sted i antropologien og på verdens etnografiske museer. Hvem har retten til at udstille

“den anden” (Gabriel 2014)? Og hvilken magt ligger der i at udstille “den anden” som “anden”? Vi lægger op til refleksion og spørger til, hvordan de studerende selv ville have løst et givent problem inden for en museal virkelighed, der skal tage højde for bevaringshensyn, krav til stigende besøgstal, politiske strømninger og etiske regelsæt, samlingernes potentiale og begrænsninger, rummenes udformning, skolernes læreplaner, museets overordnede prioriteringer og meget, meget mere.

Antagelse 3: Museet som eksploratorium

Museerne giver mulighed for i praksis at afprøve de formidlingsmetoder og den viden, man har tilegnet sig på universitetet, og udfordrer denne viden i mødet med den museale virkelighed

I vedtægterne for Københavns Universitet hedder det, at “universitetets formål er at drive grundforskning og anden forskning samt at give forskningsbaseret uddannelse indtil højeste internationale niveau inden for sine fagområder”.⁴ Mange studerende oplever ofte en diskrepans mellem den viden og kunnen, de tilegner sig på universitetet, og det, der forventes af dem, når de kommer ud på arbejdsmarkedet. I nye arbejdsituationer har kollegerne ikke nødvendigvis samme faglige baggrund som deres egen, og arbejdsopgaverne er ofte af en anden karakter end akademiske analyser og diskussioner. Museet udgør i den optik et trygt læringsrum, hvor det akademiske er i højsædet, men hvor det samtidig konfronteres med museets virkelighed.

På samme måde som grunduddannelsen i europæisk etnologi tidligere inkluderede praktisk museumserfaring, rummer de nyere museumsstudier også praktiske elementer, gerne i form af længerevarende praktikforløb. På Nationalmuseet er der til enhver tid tilknyttet praktikanter fra et væld af forskellige universitetsfag. Det er vores erfaring, at de mest meningsfulde praktikophold er dem, hvor praktikanten inviteres til at indgå i konkrete, tidsbegrænsede projekter, der introducerer denne til et bredt spekter af museumsopgaver og involverer en bred skare af museumsfagligheder. På museet får praktikanten dermed indblik i et bredt udsnit af de arbejdsprocesser og udfordringer, der udspiller sig på et museum, og mange får lov at opleve glæden ved at følge et projekt til dørs. For museet kan praktikanter være lige netop den ressource, der muliggør større, mandskabskrævende projekter, men måske endnu vigtigere er det, at praktikanterne bidrager med nye perspektiver på eksisterende arbejds-gange i kraft af den viden, de har med sig fra universitetet.

Et nyere eksempel på en sådan synergi er Nationalmuseets projekt vedrørende digitalisering af Gudmund Hatts arkæologiske samlinger fra US Virgin

Gudmund Hatt udgravede ikke færre end 30 forskellige lokaliteter – herunder den indianske boplads ved Salt River Bay på St. Croix. Arkæologerne kalder disse indianske fund for præcolumbianske, fordi de stammer fra tiden “præ”, altså før, Columbus’ ankomst. Foto: Søren Greve, Nationalmuseet.

Islands, det tidligere Dansk Vestindien, hvor han foretog udgravninger i årene 1922-23.⁵ På trods af stor international bevågenhed omkring disse udgravninger, som blev banebrydende for udviklingen af caribisk arkæologi, blev hans samlinger aldrig pakket ud og videnskabeligt ordnet. Otte praktikanter fra Københavns Universitet fra studieretningerne forhistorisk arkæologi, historie, indianske sprog og kulturer og nærorientalsk arkæologi blev knyttet til projektet. Fra museets side blev nedsat et hold bestående af en forsker med ekspertise i caribisk arkæologi, en konservator, en magasintekniker og en fotograf. I dette tværfaglige team fik praktikanterne mulighed for at bruge deres faglige kompetencer, lære nye metoder og få ny viden. De opnåede erfaring inden for de basale museale arbejdsopgaver: genstandshåndtering, afrensning, registrering og fotografering. For museet var de studerendes bidrag en uvurderlig ressource, der gjorde det muligt at løfte et projekt, der ellers ikke ville have kunnet iværksættes.

De fleste museologiske praktikforløb er dog rettet mod museumsformidling, det være sig tilrettelæggelse af udstillinger, undervisningsforløb eller events. Uanset hvilket formidlingsprodukt praktikanterne tilegner sig, ender det imidlertid sjældent der, hvor de forestillede sig. Mange fagligheder skal ind over: grafikere, arkitekter, konservatorer m.m., som alle har deres faglige syn og kompetencer, ligesom også økonomi og tid sætter væsentlige begrænsninger. De studerende oplever ikke sjældent, og nogle gange endda på den hårde måde, at udstillingsarbejdet er ét langt kompromis. Når musikken spiller, og der skal slæbes kasser og males podier, må alle tage fat. Det gælder også akademikerne. Også på andre områder kan det være nødvendigt at gå på kompromis. Eksempelvis kan kritisk-museologiske idéer om at give en stemme til fortidens tavse grupper være vanskelige at realisere, hvis museet ikke besidder relevante samlinger til at understøtte fortællingen med, eller hvis brugerundersøgelser viser, at museets publikum ikke finder temaet relevant.

Nye studieretninger finder vej til museet

Noget af det mest interessante samarbejde opstår, når der til formidlingsprojekter tilknyttes studerende med faglige kompetencer, som museet ikke selv besidder. I samspil mellem medarbejdere og de studerende opstår der en slags eksploratorium, hvor der udvikles nye redskaber og formidlingsløsninger, som kan komme besøgende til gode. I de senere år er en række fag og uddannelsesinstitutioner, som traditionelt ikke plejer at bruge museerne, begyndt at henvende sig. Bl.a. har studerende fra CBS fået øjnene op for museet, ofte med fokus på museet som

organisation og dets organisationsudvikling. Andre har kastet sig over studier i oplevelsesøkonomi og den museale praksis eller har foretaget forskellige former for brugerundersøgelser, brugerprofilering eller det, man kalder *kunderejsen*. Også studerende fra de tekniske uddannelser, fx fra IT-Universitetet og DTU, er begyndt at opsøge museet.⁶ Ofte fordi de her kan kombinere indhold og brugeroplevelse med konstruktionen af tekniske og brugervenlige løsninger. Museerne tilbyder til gengæld et publikum, der kan hjælpe med at teste idéer; og museets fagfolk kan virke som sparringsparter på indhold, formidling og design eller hjælpe med at realisere en idé, frem for at noget ender som fiktivt projekt.

I 2014 satte udstillingen *De Hvide Busser* fokus på de store redningsaktioner i slutningen af 2. Verdenskrig, hvor det lykkedes at bringe omkring 17.500 kz-fanger i sikkerhed. Grundet den danske samarbejdspolitik havde danske og norske fanger i kz-lejrene bedre vilkår end andre fanger og modtog fødevarerhjælp fra Danmark. De såkaldte Røde Kors-pakker, fyldt med livsvigtige fødevarer som havregryn, spegepølse, sukker og cigaretter, skulle sikre, at hver enkelt fange fik den nødvendige næring til at holde sig i live. Pakkerne var ventet med længsel, men skabte også misundelse og uro. Frygten for tyveri eller overfald var stor. En dansk fange fik anskaffet sig et lille undseeligt skab af træ, hvori han kunne gemme sin ration, et skab, der senere er tilgået Nationalmuseet. I udstillingen ville vi gerne bruge skabet til at få de besøgende til at reflektere over, om det er acceptabelt, at nogle fanger fik hjælp, mens andre ikke gjorde; og hvad ville man selv have gjort? Ville man have delt sin pakke, med risiko for at sulte? I sig selv åbnede skabet ikke for den slags refleksioner. Trist og simpelt i sit udtryk skilte det ikke med sin tankevækkende fortælling; et udtryk, der ikke blev bedre af, at det blev vist bag glas. En ung ingeniørstuderende fra design og innovation på DTU blev derfor inviteret indenfor med henblik på at udarbejde en interaktiv løsning, der kunne forløse den skjulte fortælling. På baggrund af tværfaglig sparring, arkitekttegninger, historiske beretninger og brugerundersøgelser blev der skabt en fin lille installation. Helt konkret bestod den i, at museumsgæsten ved at løfte på en havregryns pakke monteret foran skabet udløste en lyd- og billedfortælling, der berettede om kampen om Røde Kors-pakkerne, efterfulgt af spørgsmålet, om man selv i en given situation ville have delt sin pakke. For den studerende skabte museet en sjælden mulighed for at omsætte det lærte stof til praksis og teste sit

Fra Nationalmuseets udstilling *De Hvide Busser*. Foto: John Lee, Nationalmuseet.

produkt på et publikum. Museet selv fik indsigt i, hvordan nye teknologiske og interaktive formidlingsformer kan bidrage til at højne museumsoplevelsen og gøre historien nærværende.

Opsamling

Museer er unikke læringsrum. Også når det gælder akademisk undervisning. Genstande, udstillinger og arkitektur besidder en materialitet, der bidrager til nye kropslige indsigter. Baseret på erfaringer fra Nationalmuseet har vi i denne artikel diskuteret museets kvaliteter som akademisk læringsrum. Med afsæt i en række eksempler har vi illustreret, hvordan museet tilbyder andre former for læring end den klassiske, mere traditionelle universitetsundervisning. For det første giver museets samlinger gennem sanselig og kropslig erkendelse mulighed for at fordybe sig i emner, perioder, materialer og teknikker og dermed supplere andre læringsmåder med nye perspektiver og indsigter. For det andet udgør museumsudstillinger et unikt læringsmiddel for kildekritisk analyse af museumsfortællinger og formidlingsgreb. Sidst, men ikke mindst repræsenterer museet en mulighed for at eksperimentere, afprøve og udfordre den viden og de metoder, den studerende har erhvervet sig på universitetet.

ABSTRACT

Museums are unique learning spaces. This also applies to academic teaching. The artefacts, the exhibits and architecture of the museum possess a materiality that contributes to sensory and bodily insights. Based on experiences from the National Museum of Denmark, this paper discusses the museum's potential as an academic learning space. It suggests that the museum offers different forms of learning than the classical didactic teaching. Firstly, museum collections provide the opportunity to delve into topics, periods, materials and technologies, adding new perspectives to the university curriculum. Secondly, the museum exhibition itself provides a unique learning space for source-critical analyses of museum narratives and didactic approaches. Last, but not least, through longer internships at the museum, the academic student is offered a unique opportunity to test the methods and knowledge he/she has acquired at the university and study what happens when it clashes with the museum's economic, conservational and audience-related reality.

NOTER

- 1 <https://now.ku.dk/> (tilgået 1. maj 2020)
- 2 <https://core.ku.dk/forskning/center-for-sund-aldring/> (tilgået 1. maj 2020)
- 3 <https://hum.ku.dk/uddannelser/tilvalg/oversigt/museumsstudier/> (tilgået 1. maj 2020)
- 4 <https://bestyrelse.ku.dk/vedtaegt/> (tilgået 1. maj 2020)

- 5 <https://natmus.dk/historisk-viden/verden/vestindien-foer-colombus/gudmund-hatt/> (tilgået 1. maj 2020)
- 6 Fra DTU gælder det bl.a. studerende fra studieretningen design og innovation – en kandidatuddannelse, som sigter mod innovations- og udviklingsaktiviteter inden for industri, service og offentlige institutioner. På uddannelsen får de studerende redskaber og metoder til at kombinere tekniske discipliner med indsigt i brugerbehov i udviklingen af nyskabende produkter, services og systemer.

LITTERATUR

- Basu, Paul og Sharon Macdonald, red. 2007. *Exhibition Experiments*. Oxford, UK: Blackwell Publishing Ltd.
- Becker, Carl Johan. 1979. "Nordisk arkæologi og europæisk forhistorie." I *Københavns Universitet 1479-1979*, redigeret af Povl Johs Jensen, bd. XI, 161-198. København: Københavns Universitet.
- Boritz, Mette. 2017. "Mærk historien – kulturhistoriske museer og museumsundervisningen." I *Historiedidaktik*, redigeret af Allan Ahle og Christian Vollmond, 73-87. København: Columbus.
- Boritz, Mette. 2018. *Museumsundervisning – med sans og samling på kulturhistoriske museer*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Bouquet, Mary. 2012. "Thinking and Doing Otherwise." I *Museums Studies – an Anthology of Contexts*, redigeret af Bettina M. Carbonell, 177-188. London: Wiley-Blackwell. 2. udgave.
- Bruner, Jerome. 1998. *Uddannelseskulturen*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Classen, Constance. 1993. *World of Sense – Exploring the senses in history and across culture*. London: Routledge.
- Dewey, John. 2015. *The School and Society & The Child and the Curriculum*. Mineola, New York: Dover Publications.
- Dubuc, Élise. 2011. "Museum and university mutations: the relationship between museum practices and museum studies in the era of interdisciplinarity, professionalisation, globalisation and new technologies." *Museum Management and Curatorship* 26 (5): 497-508.
- Gabriel, Mille. 2014. "Fortiden, fremtiden og det etnografiske museum – Samtidsindsamling, videndeling og medkuratering." *Nordisk Museologi* 2014 (2): 4-20.
- Gallagher, Shaun. 2005. *How the Body Shapes the Mind*. Oxford: Clarendon Press Publication.
- Gilberg, Rolf. 1999. "Etnografisk Samlings historie: Det Kongelige Etnographiske Musæum blev til en enhed i Udenlandske Afdeling på Nationalmuseet." *Jordens Folk, Etnografisk Revy* 1999 (3): 29-58.
- Gjerløff, Anne Katrine. 2013. "Syn for Sagn. Dansk arkæologi og historie i 1800-tallet." *Historisk Tidsskrift* 99 (2): 406-445.
- Hooper-Greenhill, Eilean. 2007. *Museums and Education purpose, pedagogy and performance*. London: Routledge.
- Kolb, David. 1984. *Experimental Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. New Jersey, USA: Prentice Hall.
- Lorente, Jesús-Pedro. 2012. "The development of museum studies in universities: from technical training to critical museology." *Museum Management and Curatorship* 27 (3): 237-252.
- Pallasmaa, Juhani. 2005. *The Eyes of the Skin – Architecture and the Senses*. London: Wiley.
- Piaget, Jean. 1992. *Barnets psykiske udvikling*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Stoklund, Bjarne. 1971. "Europæisk etnologi mellem Skylla og Charybdis." *Fortid og Nutid* 24 (6): 669-670.